

տունէին ի վայելուքն ծնայ. ան. կիւրեղ երկուց եւ իւր զուակցոն իւր տը. յս. բարով վայելել տացէ Վանին:

9. «1880. եւ Հայոց Ռեփիթ. Թաւականով անցի թիւքն Տնի. պապայեւ գնեցի այս ձեռագիր որ. աւետարան հազուադրու. սորայ յիշատակարան ձեռքորդէն վերնաւորութիւն. գրուած է Հայ. Թաւով ՊԼԹ. Թաւականով. եւ իմ սերնդեցոյ յատուկ ստացուած անձիկայ մը է: Բնու. ու եւ է մէկ վայտ յարմարմանք բռնի սեփականելու իրաւանք չունի: որոյ ազգաւս. ստորադրութիւն. եւ կըսով վաւերացնէ: որ. Թաւէտս քչնչ. որքի պետութիւն ստեփանեան չիփոխէի համասանեանն (Հոս երկու կնիք գրածնան):

3. Աւետարանին մէջ լուսանդեմու վրայ կան տեղեկութիւններ. ինչպէս. «Եղբայրներն առաւուսին. քաւանեցին էն էն: Մտածեալ վերջէ կայ հետեւեալ ծանօթութիւնը. Աւետարան Մտածեալի գրութե անի յիւս Աւետարան գրութեւս: ԿԳ. վայտութիւն. ԼԳ. Տուն. ստ. գրեցաւ յեմ. բազմքի. ի լեզու հերթայեցի. Չկիւն ութ ամբ Համբարանայ փրկչին մերոյ: Եւ մինչեւ ի գործեանն Եւ ի պարթեւ Եւ ի քաւանս. ի գոյժն կատարեալ ի փառս այ. Եւ Թարգմանեցաւ ի յոյն ինչպէս: Մարկոսի վերջէ. Մարկոս Աւետարանիչ Աւետարանիչ Պետրոսի ստաքելոյ: Գրե զաւետարան ի բերանոյ նորա: Եւ Հրամանաւ նորա: Յետ ծէ ամի վերանայլ փրկչին մերոյ. Դաճման գրով: Որ յետոյ յաղէկանալեց զարդեցաւ երբայեւոց բարութեան. եւ բովանդակեց թիւս. ա. մ. Լ. ք. Եւ աւետարան գրութեւս. ծն: տունս աւոյն:

4. Պաւլոսի վերջէ — Պաւլոս Աւետարանիչ աշակերտայլ պաւլոսի Աւետար. ի հաւով քաղաքի. Յետ. ի. ամի. վերանայլ ան. գրեաց զիւր աւետարանն հաւանայեցի բարութեանն Եւ բովանդակեց թիւս. յիւր: Եւ աւետարան գրութեւս: հաւ: շէտս յեւ. ան: լը: այ: ձգ. ինք. ժ. ար: քգ. ամ. քա. ի աւ: ա: յա: չ. եմ. յի. ժա. քի. ե. քա. զ: յէ. ք: Տրուանեան հրամանս: Տունս ունի. աղ: յ:

4. Գլխաւոր յիշատարան (մանր գրով) Սփռաք անհաս վեհի Անկարաւս հզարի Անթու. մեծի Անիակաջ բարեբարի հաւր սկզբնականին: Որդւ. սկզբնակցի. Հոգայեցի գոյակցի Ապոկալիք արարչի Եւ բնակեց բազմադն. Ամենից փրկի: Եւ բարեբար ազատի հաւր կամեցողի. Այժմ եւ յաւիտեանս ամեն:

«Արք եւ նուաստ եւ անարժան ի քաճանայս: եւ սոխմար ի յարհեստ գրչական: Աւգոստինոսութե. կամեցող բարեբարին այ: Որ հանապաղ զարդի կամի կամարայաց իւրոց: Բազում ըլլին քանկացող եղայ եւ ինչ ձեռամբս գրեցի զաւետարանս որ. Որ է աւետիկ կենաց Եւ պարծանք հաստատոյ: Եւ գրեալ անբարանք շարիկոյն: Որ ի հիմունս սիրնի հանդի ոտմու զարդափայլով պայծառանայ զարմ. քրիստոնէից:...

Եւ քանկալ ամենեղբայ: վասն այսորիկ աշխատեցայ եւ գրեցի զայս ի վայելուք մանկանց եկեղեցոյ. զոր տը. ամ. պահեցէ ի կամս ողորմութե. իւրոյ ամեն: Արդ. մեծա. յաւով եւ բազում արդարանալ ինչոքն յամենեցունց: Որ լուսաւորիք ի կենսարեք բարոյղութեան որ. աւետարանիս: Ձի յիշենիք քաւակցարար զիս զմիպանայ Գործեւ զմնօքն մեր եւ զվերանք. եւ զգաւական մեր. եւ զամ. արեան մերձաւորսն մեր. Որպէս զի աղաւթիւ ձեքնով շնորհեցէ մեզ ան. Թաւ:

զաւթիւն եւ ձեզ յիշողացաւ ամեն: Բայց գրեցաւ որ. աւետարան ի Թաւականին Հայոց ի պլթ. ընդ հոլաւնէաւ. որ. անածնին. եւ որ. գրիգորի. եւ որ. Նիկողայոսի Հայրապետին եւ որ. կարապետին. եւ այլ որ. եւ անարժան. անարարաց ի լուսաւորութի. մանկանց նոր սիրնի Արինայի ինքն ընտրէ եւ երիս աւետարանս ի մի անգ է բերած. եւ անաւարանս որ կայի Բաւալանի: Երիս աւետարանաւ ստաւգան է որ մի շաւա: իրաւք էրն գրած Եւ մի Հայիք յախմարութի. իմ. եւ յանարհեստ գրեալ: զի բազում աշխատանք կրեցի. մինչեւ կատարեալս: Որոց շնորհեցէ ար. ան. աւերիանիս Հնորհոյն զէւր արդարութիւն. աստ եւ ի հանդերձեան ամեն:»

5. Ուրիշ յիշատակարան տար գրէ: «Եւ Հայրապետ երեցեւ եւ զիւրային իմ զպանէնն ստացայ ի հալոյ արեւանց իմոց զոր. աւետարանս յիշատակ ինձ եւ ծնողաց իմոց. առաքելն եւ մեր իմոյ մանկին. զաւակոյ իմոց յահմանն եւ գրիգորին եւ կենեկոյն իմոյ մարիտեւ. Յիշենիք եւ զիւրակոս միայնակն. որ աշխատեցաւ ի ծախս սորա. եւ հայոն նոր. զվարարեալ. զքեռն իմ զարդի. եւ զաւաքեին. Յիշենիք զսէթն եւ զիս զաղամանից գրչիս: եւ զերեքականն որ առ քա. փոխեցաւ յիշենիք ի մանրակայլ յաղաւթս ձեռն եւ ան. յիշողացի աղանդեալ ան. հասարակ ամեն: Յիշենիք զմարիտեւ եւ զգաւական իւրոյ տիրացուն որ տարայ հասարակ փոխեցաւ. առ քա: եւ զի. փառք յախեանս ամեն:»

Այս յիշատակարաններ վերջ Եղանեանէն «Իրք կնոյն շնացելոյ: Որմէ յետոյ զարձակ երկու յիշատակարանութիւն:

6. «Վերջին. կազմեց աւետանին. Յիշենիք ի որ. յաղաւթը ձեռն զմիպաւ որ եւ զամբիտանն եւ մարեւթաւս յարարածս զգեար արեւոյ եւ ծնաւգ իմ զարդ անդ իմ զնշաւ որ կազմեցաւ. անայլ... 2. որ. աւետարանից... որ. նշանիս յառաջնորդութե. ի մարաւարեի պակն ի Թվին. ՌՁ. (= 1667)

7. «Վասն մի արդարեւց զմ. եղալաց գրեցաւ ի ծերամբն աւետանուն Յիտայի յարեղի Թվ. ՌՃԲ. (= 1728) օրն եւր. ամեն:»

12.

Հ Ն Ր Ա Կ Ե Ռ Ց

244 = 1322.

ԹՈՂՈՒ 329: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ 14 սմ. երկ. 10 սմ. լս. 9 սմ. հստ: — ՏՈՂ՝ 23: — ՆԻԻԹ՝ ԹՈՂԹ: — ԳՆՃՈՒՐ՝ Կաշնկապ փայտ: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ քաւական մարտի. գիթ միջակ քողորդի: — ՍԿԱՐԱՅՈՒՆՈՐԵ ԵՍ ՍԿԱՐԱՅՈՒՆԻՐԸ Կարմիր. — ԼՈՒՍԱՆՑԱՎՈՐ՝ 139 որոնց մէկ մասին կենսը կտրած է կազմուած արտն: — ԳԼՈՍՏԱՎՈՐ՝ 10. ԳՆՏՈՐ՝ չկայ. — ԴԱՏԱՐՈՒ ԹՈՂԹ չկայ: — ԼՈՒՍԱՆՑԱՎՈՐՈՒԹԻՒՆ չկայ. — ՅՈՒՍԱՆՑԱՎՈՐ՝ 6 յիշատակութիւն: Գիտը Նիւրաքան եւ ընդն: — ԳՐՈՒԾ Թովանէս: — ՓԱՄԱՄԱԿ ԳԱՍ (= 1322): — ՏԵՂԻ Մաշէկոյր անապատ: — ՏԵՄԱՐ՝ ալեւալ անոնք:

Մտեանս եւ Էսթիփոյ, ծանօթ բովանդակութեամբ.:

ԹԻՇԱՏԱՆԱԿԱՎՈՐՈՒԹԻՒՆՔ: 1. «Զվերջն ստացաւ զոր զարարաւոր արեւոյ. անուամբ միայն այլ ի գործոց յոյժ Թափոր: որ բաւացաւ զայս ի հաւ:

լաւ արդեանք իմնց: Աղայեմ՝ զմեզ յիշել յազաւթս
մեր եւ ան. զմեզ յիշել ամենն:

2. «Յիշեցիր է ար. ստացող զարդնոցիս զ...
(անունը ընդունած) նուազաւ եպիս. ար. կարապետի եւ
ար. անտանին. որ ստացաւ զսա յիշատակ իւր եւ ծնո-
ղաց իւրց եւ որ զմեզ յիշել յիշեալ լիցին եւ նոքա
առաջի աչեզ ամենին քիւր:

3. «Զվերջին ստացաւս սորա Զտիրաաւոր ա-
րեղայ: Աղայեմ՝ Յազաւթս մեր յիշել է ար:

4. «Զվերջին ստացաւս սորա զտիրաաւոր կրօ-
նաւոր որ ըստացաւ զսա ի հալալ բնից իմնց: Աղազա-
կեմ՝ յիշել յազաւթս մեր:

5. «Վերջին նորոգողը. սոր. մահաւոր քրդ. ա-
րեղայ. ի թվին. Ռ.Ղ.Ս. (= 1842) ի վաւարէն ար.
Թորոսի ար. զուկտին. եւ իւր արդյն տիրացաւ լաւ-
սիկին: ամենն:

6. Գրեաւոր յիշատակս — «Փառք ամենաւոր.
երբորդութեն. եւ մի անութեն. հաւր եւ սրբւոյ եւ
հազարն արդյն ամեն ամենն:

«Գրեաւս եղանակաւոր դաս ի թուականու-
թեանս հայոց յիշատակն հայրըր եւ իւր թանառան եւ
մի ամբ: ի... լիւնի. որդի... աւշին: ա. ի հայրապե-
տութեն. հայոց ան. իսպառնիւ լամբուսնոց: ի հաւ-
շակաւոր անապատացի Բաշի-տի կողմ. ընդ հովանաւ
ամենաւոր հնեալ սրբուհոյ անտանին. եւ սրբոյն յովանա-
նու կարապետի եւ ար. առաքելոցն քի. մեռաւոր յոյ-
նամեզ եւ անտիրան հայոց յահայեթի (ի վերջուսն հն-
գահագի անտանին ար. պաւլոսի եպիս. սպասաւորի ար. կա-
րապետին) (— փակագծի մէջ գրուածը տարբեր գրած
է եւ վերջին բառն ալ լուսանցքին մէջ գրուած է) որ
ստացաւ զսա ի վայելեալն անտանին իւրոյ ի յիշատակ իւր
եւ ծնողաց իւրոց: Արդ. աղայեմ՝ զամենեւեմն որը
անկողիք ի տանէ յիշեցիր զստացող տառին (զար. պա-
ւս եպիս.կապետ):»

«Ընդ նմին եւ զին զանաւորման զգեալ տառին
զյոյճ. եւ զմեռուածն իմ: Նա եւ զպատուելի եղբայրն իմ
զարաւոր զաշն. զնեղութն յիշեցիր է ար. որ զաւրիանի
շնորհաւոր մեզ. Յիշեցիր է ար. զեղբայրն մեր. զգրեղոր
զհանքուցեալն ի քո: եւն. ան. յիշացող եւ յիշեցող
սրբոյնոցին: Եւ նմա փառք յաւիտեանս ամենն:

Այս յիշատակութիւններէն վերջ կուգան քանի
մէ շարականներ, որոնցմով կը վերջանայ գիրքը:

(Մահեմէտ Բալաթլի) 4. 8. ԱՍՏՈՒՆՍ

ՆՈՐԱՆԵՐ ԶՐԱՆՈՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆՔ

1894 ԵՒ 1895 ՏԱՐԻՆԵՐՈՒ

(ԸՆԴՀԱՆՈՒՄ—ԲԱՆԻ)

Բ. ՆՈՐԱՆԵՐ ԶՐԱՆՈՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆՔ

1. Abū Sālih — The churches and monasteries
of Egypt and some neighbouring countries attributed to
Abū Sālih, the Armenian, ed. and transl. by B. T. A.
Evett. With added notes by A. J. Butler. (Anecdota
Oxoniensia. Semitic Series. Part VII.) Oxford, Clarendon
Press. 40, pp. XXV+882+149.

[Այդասանէ հայ — Պատմութիւն եկեղեցեաց
եւ վանոցեց Նոբիլտիս. — Քարգմանութիւնը տես
Ա, 30: — ԳԵՂ. «Մշակ» Թ. 146:]

2. Ainsworth W. — The sources of the Euph-
rates: Gr. J. VI, p. 173—77.

[Այնպիսիք — Նոբիլտիս արեւելքները:]
3. Aladin E. — Unter den Armeniern: Veihagen
und Kasing's Monatshefte. X, II, p. 218—26.

[Այդպիսիք — Նոբիլտիս մէջ:]
4. [Aligow's] Wissenschaftliche Forschungen im
Kaukasus: Deutsche Rundschau für Geogr. u. Statist.
XVI, p. 236 f.

[Այդպիսի ուսումնական խուզարկութիւններն ի
նովայս:]

5. Ara, a journal of literature and of Armenian
politics and history. Ed. by J. D. Meik-Beglar. Vol. III.
Dacca, 1894. 8°, p. 280.

[Արա, ամսագիր գրական, քաղաքական եւ
պատմական:]

6. Armenia, VIII. Szamosovjvar. 8°, 1894, p. 412.
[Արմենիա ամսագիրը: Ը. Տարի: 10 Քր.:]

7. — Թ. Տարի: 1896:

8. L'Arm. paraissant le 1er de chaque mois.
VII. année, 1894. ed M. T., fr. 18-75.

9. — VIII. année, 1895.

10. Die Armenien: Wiss. Beil. d. Leipz. Zeitung
Nr. 189.

[Հայք:]
11. Armenische Alterthümer: Beilage der
Allg. Zeitung, München, 273, p. 6 f.

[Հայկական Նոբիլտիս:]
12. Arzruni A. — Reise nach Südkaukasien:
Verhandl. d. Ges. f. Erdk., Berlin. XXII, p. 602—11.

[Արծրունի Ա. — Ուղեւորութիւն ի հարաւային
նովայս:]

13. Архрун А. — «Евмени», психологичес-
кий етюд. Переводъ съ армянскаго А. Н. Даствакова.
Вакъ, Апортъ, 1894.

[Արծրունի Գ. — Ընդելիս, հոգեբանական
էտիւդ, թրգմ. Նայրիշէ Ս. Պատմական:]

14. Basset R. — Les apocryphes éthiopiens,
trad. en français. IV: Les légendes de saint Tétrag et
de saint Sousnyos. Paris, libr. de l'art indépendant,
1894, 8°, p. 42.

[Բասէ Բ. — Ս. Տրգմանայ եւ Ս. Սուսնիոսի
գրոցները Նովայիշէ: — ԳԵՂ. R. Duval, Rev. c. 48,
pp. 370—72. J. Guidi, L'Oriente, I, pp. 253—55.]

15. Belck W. — Die Niveau-Schwankungen des
Goektschai-Sees: Globus, LXV, p. 301—303.

[Բէլք Վ. — Գեղեցիկ մակերևութիւն փոփոխու-
թիւնները:]

16. — Das Reich der Mannäer.
[Նոն — Մաննէացի տէրութիւնը: — Քրգմ.
«Ազգագրական Հանդէս», 1896, Գիրք Ա., էջ 27—36:]

17. — Transkaukasische Gürtelbleiche und
kaukasische Priap-Figuren: Zeitschrift f. Ethnologie,
XXVI, p. 559.

[Նոն — Աղղղկականս զարդեր եւ կալկա-
սեան Գրիպական պատկերներ:]

18. — Bericht über einen Vortr. von W. Belck
über Armenien und seine Bewohner: Verhandl. d. Ges.
f. Erdkunde. Berlin, XXII, p. 656—58.